

αὐτῆς οὐσίας (τῆς χ) ἐκφαινόμεναι (γεννώμεναι) διὸ ἐτέρας προσφυσοῦς πρὸς τοῦτο κατασταθεῖσης (τῆς ψ).

Αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις εἶνε, ἵνα εἰκονικῶς ὅμιλήσω, θυγατέρες τῶν
αὐτῶν γονέων τῆς χ καὶ τῆς ψ, ἐπεχουσῶν θέσιν τῆς μὲν πατρός,
τῆς δὲ μητρός· διὸ καὶ ἐκατέρα τριάς φέρει τοὺς χαρακήτρας τοῦ
έτερου τῶν γονέων.

155. Πῶς τὸ ἐγώ εἴξωτερικεύει ἑαυτόν.

Αι ψυχικαί δυνάμεις.

Εἰς πόσας ἔμνανται νὰ συμπτυχθῶσιν·

Αἰσθησίς, νοῦς καὶ λόγος.

Τὸ ἐγώ ἔξωτερικεύει, ἔχοινει, ἐαυτὸ γιγνώσκον, συναισθανόμενον καὶ ἐπιθυμοῦν.

Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἴδιότητα αὐτοῦ ἐκδηλοῖ τριχῶς : αἰσθανόμενον, γνοοῦν, λογιζόμενον, τὴν δὲ δευτέραν μονοεἰδῶς : συναισθάνομενον : καὶ τὴν τρίτην διττῶς : ἐπιθυμοῦν, βουλόμενον.

"Ομως δύνανται καὶ αἱ τρεῖς πρῶται ἐκφάνσεις τοῦ ἐγὼ καὶ αἱ δύο τρίται νὰ συμπτυχθῶσιν ἐκάτεραι εἰς μίαν· αἱ μὲν εἰς τὴν αἰσθησιν, αἱ δὲ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν· διότι ἐν μὲν τῇ αἰσθήσει ἀντιλήψει, συνειδήσει οὖσῃ τῆς ἀλλοιώσεως, τῆς διαθέσεως τοῦ ἐγὼ φύσει περιέχεται ὁ νοῦς, ἐν δὲ τῷ νῷ ὁ λόγος (πρβλ. καὶ Leopold Besser, *Was ist Empfindung?* S. 26—37), ἐν δὲ τῇ ἐπιθυμίᾳ, καταστάσει ψυχικῇ οὖσῃ, τεινούσῃ νὰ ἐπενέγκῃ ἑτέραν μὴ ὑπάρχουσαν φύσει περιέχεται ἡ βούλησις γνῶσις οὖσα τοῦ δυνατοῦ ἡ μὴ τῆς πραγματώσεως τῆς ἑτέρας ταύτης ψυχικῆς καταστάσεως.

Ούτω πᾶσαι αἱ ψυχικαὶ ἐννόμεις, ἀς ἡ γλῶσσα διακρίνει εἰς αἴσθησιν, συναίσθησιν, νοῦν, λόγον, ἐπιθυμίαν, φαντασίαν, μνήμην κτλ. (πρβλ. Wundt, Grundzüge der physiologischen Psychologie, I.S. 13) δύνανται χρίως νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τρεῖς, τάξιδες: τὴν αἴσθησιν, τὴν συναίσθησιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν.

Διέότι ή ἀντίληψις τῆς ἀλλοιώσεως τῆς γευρίνης οὐσίας τῶν αἰ-
σθητηρίων ὄργάνων καὶ τῆς φλοιώδος φαιστές οὐσίας τῶν ἡμισφαί-

ρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἄνευ συνειδήσεως, ἡ δὲ συνείδησις ἄνευ νοῦ, ὁ δὲ νοῦς ἄνευ λόγου.

Διὸ ὡς ἐν § 102 εἴρηται καὶ τὸ ἄλογον ζῷον καὶ τὸ ἀτελέστατον γνωρίζει τὰ περὶ αὐτὸν ἀντικείμενα γνωρίζον ἑαυτὸν (τὴν συνείδησιν), ἀδιάφορον, ἐὰν ἀγνοῇ τοῦτο, ἡ οὖσία τοῦ ζητήματος δὲν μεταβάλλεται· αἰσθησις λοιπὸν σημαίνει συνείδησιν (πρᾶλ. καὶ Mill παρὰ Schöler, *Krit. der wissenschaftlichen Erkenntnisse*. S. 144.—Josef Müller, *System der Philos.* S. 48—49.—Besser, *Was ist Empfindung?* S. 22—34—36—37).

Αἰσθησις δ' ἄνευ συνειδήσεως δὲν ὑπάρχει· ἐὰν δ' ὑπάρχῃ τοιοῦτόν τι φαινόμενον, δὲν εἶνε αἰσθησις· τὸ τοιοῦτον εἶνε φαινόμενον καθαρῶς ἀναχλαστικόν, εἶνε τῶν νεύρων μηχανική κίνησις ἄνευ αἰσθήσεως (πρᾶλ. καὶ Viault et Jolyet. *Φυσιολογ.* σ. 885).

Ἡ κυρίως ἄρα αἰσθησις εἶνε ἐνσυνειδῆτος· ἡ αἰσθησις ἄρα περιέχει φύσει τὸν νοῦν.

Κατὰ ταῦτα δ' ἂμα αἰσθησις καὶ συνείδησις, ἂμα δὲ συνείδησις καὶ νοῦς, καὶ ἂμα νοῦς καὶ λόγος.

Αἰσθησις δέ, νοῦς, καὶ λόγος εἶνε δύναμις τοῦ ἐγώ τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἴδιων αὐτοῦ διαθέσεων ἐμποιουμένων αὐτῷ εἴτε ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων εἴτε ὑπὸ τῶν σχέσεων αὐτῶν· τὰ δὲ ἀντικείμενα καὶ αἱ σχέσεις αὐτῶν παρίστανται ἐν τῷ συνειδότι εἴτε ἀμέσως διὰ τῶν παραστάσεων αὐτῶν, ἐποπτειῶν, ἀντιλήψεων, εἴτε ἐμμέσως διὰ τῶν ὀνομάτων.

156. Οἱ τύποι καὶ αἱ λέξεις ἐν τῷ περιεχομένῳ τοῦ αὐτοσυνειδότος τοῦ ἐγώ.

Τὸ ἐγώ ἀνευρίσκει πρὸ πάσης αὐτοτελοῦς μορφώσεως τῶν περιεχομένων τοῦ ἑαυτοῦ αὐτοσυνειδότος δύο ἀποτετελεσμένους σωροὺς ἐννοιῶν· ὅν τὸν μὲν ἀποτελοῦσιν οἱ εἰρημένοι τύποι (§§ 116. 134), οἱ τὴν ἐσωτερικὴν αἰσθήσει, τῷ νοεῖν, συνυπάρχοντες, τὸν δὲ αἱ λέξεις, ἃς προσφέρει ἡ γλῶσσα· τὰ δύματα δὲ ταῦτα, ἃ κείνται ἀντὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ αὐτοσυνειδότος, κειμένου ἀντὶ τῶν ἀντικειμένων, τῶν ποιοτήτων καὶ τῶν διαθέσεων (πρᾶλ. Condillac. *Logique*, σ. 77—8) συνδέενται μετ' αὐτῶν ψυχολογικῶς

τοσοῦτον στενῶς, ὥστε κέκτηνται διὰ τὴν ἐσωτερικὴν αἰσθησιν, ἣν ἐπιρροὴν αὐτὰ ταῦτα (τὰ σημαίνομενα δι' αὐτῶν ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα) διὰ τὴν ἐξωτερικὴν αἰσθησιν.

Οὖτω δὲ ὅτι συμβαίνει ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αἰσθήσει μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἀντικειμένων αὐτῆς, συμβαίνει ἐν τῇ ἐσωτερικῇ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἀντικειμένων αὐτῆς, καὶ δὴ ως ἡ ἐξωτερικὴ αἰσθησις (ἡ νευρίνη ούσια τῶν αἰσθητηρίων ὄργάνων) διεγείρεται ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων τῶν ἔκτος του ἐγώ κειμένων, οὖτω καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διεγείρεται ὑπὸ τοῦ περιεχομένου τοῦ αὐτοσυγειδότος εἴτε ἀμέσως, ως ηδη εἴρηται, (ὑπ' αὐτοῦ τούτου) εἴτε ἐμμέσως (ὑπὸ τῶν ὀνομάτων).

Ι Β' . 'Η προσοχή.

"**Ινα παραχθῇ** ψυχικὸν φαινόμενον. δέον νά δράσῃ ἡ ἀντιληπτική ούσια σύμπασα.

"**Η δ'** αἰσθησις (ἡ ἐσωτερικὴ) διεγειρομένη ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων, παραστάσεων, ἐννοιῶν καὶ ἴδεῶν ἀντιλαμβάνεται προσέχουσα· ἀντιλαμβάνεται δέ, ως ἐν 33 79. 169 εἴρηται, ἐὰν μὲν προσέχῃ ἐντὶ αἰσθήματι, μιᾶς ἐποπτείᾳ, παραστάσει, ἐννοΐᾳ, ἴδεᾳ, ἐνός· ἐὰν δὲ τρισὶ, τριῶν καὶ οὕτως ἐφεξῆς· ἀλλὰ ἀνὰ ἐν αἰσθήμα, ἀνὰ μίαν παράστασιν, ἐννοιαν, ἴδεαν καὶ ἐναλλάξ.

"**Η προσοχὴ** εἶνε ψυχικὴ ἴδιότης τοῦ συγκεντροῦν τὴν δρᾶσιν αὐτῆς ιον ἐν τῷ ἐτέρῳ τῶν κέντρων, οὐν ἐν μόνῳ ἐρεθίσματι αὐτοῦ.

Διὰ τῆς ἐνεργείας ἡ νοοῦσα χ ούσια παραδίδωσιν ἐαυτὴν ἔχουσίως κατὰ τὸ φαινόμενον, κατ' ἀνάγκην, ἀκουσίως δ' ίσως καὶ βάθος.

"Ἐν μὲν τῇ ἐξωτερικῇ αἰσθήσει ἐντὶ μόνῳ αἰσθήματι, μιᾷ μόνῃ ἀντιλήψει, ἐν δὲ τῇ ἐσωτερικῇ μιᾷ μόνῃ ἡ παραστάσει ἡ ἐννοίᾳ ἡ ἴδεᾳ.

Προσοχὴ ἄρα ἐκ μέρους τῆς ψυχῆς εἶνε αὐτόχρημα αἰσθήμα (Condillac, Logique, σ. 75), πάθημα (πρβλ. Carpenter, "Mental

physiology». Principles of human physiology. Hack-Tuke «Hypnotismns redivivus» ἐν τῇ Journal of Mental science. 1879. Sleep-Walking und Hypnotism». 1884.—Ribot, Psychologie de l'attention, 1889, καὶ παρὰ H. v. Schöler, Kritik der wissenschaftlichen Erkenntnisse, S. 139.—Josef Müller, System der Philosophie, S. 247—249.

"Ἡ ψυχὴ προσέχουσα δὲν ἔνεργει, ἀλλὰ πάσχει καὶ οἶδε τοῦτο.

"Ἄρα ἡ προσοχὴ εἶναι πάθημα ἔμμορφον καὶ δὴ ἔνσυνείδητον.

Οὕτω δὲ τὸ ἐγὼ εἰδὸς τὸ ἔαυτοῦ πάθημα, οἶδε τὴν τε ποιότητα τὴν τε ἴσχὺν αὐτοῦ (§ 210).

Τὸ δ' ἐγὼ ἅπαξ προσσχὸν εἴτε αἰσθήματί τινι αὐτοῦ εἴτε παραστάσει, εἴτε ἐννοίᾳ, εἴτε ἰδέᾳ, γίγνεται χύριον αὐτοῦ καὶ ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ· καὶ προσχὸν ἑτέρῳ, ἄλλῳ, 4ῳ, 5ῳ, 6ῳ, μυριοστῷ κτλ. ὥσαύτῳ.

"Οσοις δὲ ἀν αἰσθήμασι, παραστάσεσιν, ἐννοίαις πρόσσχῃ, φέρει ἐν ἔαυτῷ αὐτὰ ἀκέραια κατά τε τὴν ποιότητα αὐτῶν κατά τε τὴν ἴσχὺν (§ 210).

"Ἄρα ἡ ἰδιότης αὗτη τῆς ψυχῆς εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος Α'. πρὸς παραγωγὴν 1) αἰσθήματος, 2) παραστάσεως, 3) ἐννοίας, 4) ἰδέας· Β'. πρὸς σχηματισμὸν 1) συγκρίσεως, 2) κρίσεως, 3) σκέψεως, 4) συλλογισμοῦ (διανοίας, διανοητικοῦ κατ' Ἀριστοτέλη ἐν τῷ περὶ ψυχῆς) ἦτοι παντὸς ψυχικοῦ φαινομένου· λέγων δὲ ψυχικὸν φαινόμενον ἐννοῶ πᾶν περιεχόμενον τοῦ αὐτοσυνειδότος.

"Ινα λοιπὸν παραχθῆ ψυχικὸν φαινόμενον, δέον νὰ δράσῃ ἡ ἀντιληπτικὴ οὐσία ἡ ὡς ἐγὼ ἔμφανιζμένη σύμπασα καὶ ὄλοκλήρως (§§ 79. 80. 98. 161. 261) ἦτοι αἰσθανθῆ, νοήσῃ, λογισθῆ.

Ι 2 Θ. Ἡ αἰσθανομένη δύναμις εἶναι καὶ ἡ νοοῦσα,
ἡ δὲ νοοῦσα καὶ ἡ λογιζομένη.

"Ἡ δύναμις δ' ἡ αἰσθανομένη εἶναι καὶ ἡ νοοῦσα, ἡ δὲ νοοῦσα καὶ ἡ λογιζομένη (πρᾶλ. καὶ Jessen, «Die Physiologie des menschlichen Denkens», 1872, παρὰ Schöler, Krit. S. 111—113).

Τὸ ποιοῦν δὲ τὴν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀντιληπτικὴν δύναμιν

τοῦ ἐγὼ φαίνεσθαι πολλὰς καὶ διαφερούσας ἀλλήλων εἶνε τὸ τὴν ἄλλοιωσιν αὐτῷ ἐμποιοῦν αἴτιον· διότι τὸ ἐγὼ καὶ ἐν ταῖς τρισὶν αὐτοῦ ταύταις πράξεσι δρῶν ἀντιλαμβάνεται, λαμβάνει συνείδησιν, εἰδῆσιν, γνῶσιν τῆς ἴδιας ἑαυτοῦ διαθέσεως· τῆς διαθέσεως δ' αὐτοῦ ταύτης ἀντιλαμβάνεται οἷα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἑαυτῆς αἴτιου ἐμποιεῖται· ἐμποιεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ ἑαυτῆς αἴτιου συνφδατῇ οὐσίᾳ καὶ φύσει αὐτοῦ (§ 119) μετὰ τῶν ὑφ' οὓς ὑπάρχει ὅρων: τοῦ χώρου, τοῦ χρόνου καὶ τῶν κατηγοριῶν (§ 280).

Τὸ ἐγὼ δὲ δύναται νὰ ἀλλοιωθῇ καὶ νὰ διατεθῇ μυριοτρόπως.

Πᾶσαι δ' αἱ ἀλλοιώσεις καὶ διαθέσεις αὗταις τοῦ ἐγὼ δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν ὑπὸ τρεῖς θεμελιώδεις μορφὰς ἥτοι κατηγορίας· καὶ ὑπὸ μὲν τὴν 1ην ὑπακτέαι αἱ ἀλλοιώσεις καὶ διαθέσεις αἱ ἐμποιούμεναι τῷ ἐγὼ ὑπὸ τῶν τῶν ἀντικειμένων τῶν ἔκτὸς αὐτοῦ κειμένων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως· ὑπὸ δὲ τὴν 2αν αἱ ἐμποιούμεναι ὑπὸ τῶν παραστάσεων τῆς 2ας καὶ τῆς 3ης κατηγορίας (πρβλ. § 219) καὶ ὑπὸ τὴν 3ην αἱ ἐμποιούμεναι ὑπὸ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν ἴδεῶν ἀτομικῶν τε καὶ γενικῶν.

Οὕτω δὲ ἡ χ οὐσία ἡ ὡς ἐγὼ ἐμφανιζομένη ἐμφανίζεται ὑπὸ τριπλῆν μορφὴν ἥτοι ὡς αἰσθανομένη, νοοῦσα καὶ λογιζομένη· καὶ ὑπὸ τρεῖς θεμελιώδεις ἐνεργείας αἰσθάνεσθαι, νοεῖν, λογίζεσθαι ἥποτε αἰσθησιν, νοῦν, λόγον.

'Αλλ' αἱ ἀλλοιώσεις αὗταις ὡς ὑπαγόμεναι ὑπὸ κατηγορίας εἶνε μὲν ὄμογενεῖς, οὐχὶ ὅμως καὶ ὄμοειδεῖς. Διὸ καὶ ἡ ἀντίληψις διὰ μίαν ἐκάστην αὐτῶν ἀνάγκη νὰ εἶνε ἀνάλογος.

"Ἄρα πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ εἰ καὶ μὴ καθύλην ἐξ ἀπαντος κατ' εἶδος.

"Οθεν αἱ τρεῖς δυνάμεις τοῦ ἐγὼ εἶνε. ὄμοούσιοι μέν, ἔτεροειδεῖς δέ.

Οὕτω πρεσβεύω αἰσθησιν, νοῦν, λόγον, τριάδα ὄμοούσιον καὶ ἀχώριστον, τριάδα ἐν μονάδι καὶ μονάδα ἐν τριάδι, ἃνευ τῆς ἐλαχίστης συναλοιφῆς αὐτῶν.

'Η τρισυπόστατος δ' αὕτη δρᾶσις τοῦ ἐγὼ εἶνε sine non qua, ἵνα ἀναπαραγάγῃ ἐν ἑαυτῷ καὶ δὴ γνωρίσῃ ἑαυτό τε καὶ τὸ οὐκ-εγὼ σχετικόν τε καὶ ἀπόλυτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

B'. Περὶ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων εἰδικῶν

§§ 159—190.

159^{α'}. Αἴσθησις.

Ἡ αἴσθητικότης ἢ ἀπλῶς αἴσθησις ὑπὸ τὴν εὔρυτάτην τοῦ ὅρου ἔκδοχὴν εἶναι λειτουργία κοινὴ πᾶσι τοῖς ζῷοις, διὸ τὴν αὐτὰ ἀντιλαμβάνονται τῶν ἔνδοθεν ἢ θύραθεν ἐντυπώσεων καὶ ἐπικοινωνοῦσι πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον (πρβλ. Viault et Jolyet, Φυσιολογ. σ. 690).

Οὐσα δὲ τὴν αἴσθητικότης ἴδιότης τοῦ περιφερικοῦ καὶ τοῦ κεντρικοῦ γενερικοῦ συστήματος τῆς ζωῆκῆς ζωῆς, χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς δυνάμεως, ἣν κέκτηνται τὰ μετέχοντα ζωῆς στοιχεῖα, τοῦ ἐρεθίζεσθαι καὶ μεταβιβάζειν τὴν κατάστασιν αὐτῶν ταύτην εἰς τὰ κεντρικὰ ὄργανα τοῦ γενερικοῦ συστήματος, ἐν οἷς ἐπιγίγνεται αἴσθησις.

Ἴνα παραχθῆ δὲ τὴν αἴσθησις, ἀνάγκη οὐ μόνον νὰ ἐρεθίσθῃ τὸ περιφερικὸν γενερικὸν σύστημα, ἀλλὰ καὶ νὰ παραγένηται τὴν ποιότης καὶ τὴν κατάστασις αὐτῶν αὕτη εἰς τὰ ήμισφαίρια τοῦ ἐγκεφάλου, ἅτινα κέκτηνται τὴν ἴδιότητα τοῦ μεταβάλλειν τὰ ἐρεθίσματα εἰς αἰσθήματα καὶ γνώσεις (πρβλ. Lefert. Φυσιολ. § 257. S. 263).

Ἄλλο, ὡς εἴρηται, τὰ ζωῆκὰ φαινόμενα δὲν εἶναι ἀπόρροια μόνον τῶν ἴδιοτήτων τῶν ἀνατομικῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐκ τούτων ἴστων καὶ τῶν λειτουργιῶν τῶν ὄργάνων, ἐξ ὧν συνέστηκε τὸ ὄργανικὸν σῶμα, ἀλλὰ καὶ τῆς χ (νοούσης) οὐσίας, τοῦ πνεύματος (§ 27).

160. Τίνες δροις ἀπαιτοῦνται πρὸς ἐκδήλωσιν ζωῆκῶν φαινομένων;

Πρὸς ὑπαρξίεν καὶ ἐκδήλωσιν ζωῆκῶν φαινομένων ἀπαιτοῦνται δύο δροι οἵδε: 1ον πνεῦμα, 2) ἐξωτερικὸς κόσμος.

Ἴνα δὲ ἀποβῆ δυνατὴ ποιά τις σχέσις, ἀναφορά, μεταξὺ πνεύ-

ματος και ἐξωτερικοῦ κόσμου, εἶνε ἀνάγκη μέσου· τοιοῦτον δὲ μέσον εἶνε ἡ λεγομένη σωματικὴ ὄργάνωσις· εἶνε δ' αὖτη, καθὰ και ἐν § 26 εἴρηται, ποιέα τις κατ' ἴδαιν διάταξιν και συνύφανσιν διαμόρφωσις αὐτῆς τῆς ψ οὐσίας ἦτοι τῆς ὕλης, συμπεφυρμένης ἀναμόρφωσις και ἀδιακρίτως ἐκ τε ἡτριαδικῶν και τετραδικῶν οὐσιῶν μεθ' ὕδατος και ἀλάτων χημικῶς εἰπεῖν· τοιοῦτον δ' εἶνε τὸ ὄργανικὸν σῶμα.

161. Η χ οὐσία ζωοποιεῖ τὴν ψ.

Ἡ ὕλη διωργανισμένη κείται μεταξὺ τῶν χ και ψ οὐσιῶν και μετέχει τῶν ἰδιοτήτων ἑκατέρας.

Κατὰ τὰ ἐν § 10 εἰρημένα ἡ χ οὐσία κεκτημένη ἀπὸ οὐσίας και φύσεως τὴν δύναμιν τοῦ ζωοποιεῖν τὴν ψ οὐσίαν συγκέκτηται και τὴν δύναμιν τοῦ πνευματοποιεῖν αὐτήν· ἡ ὕλη δ' οὕτω διωργανισμένη και δὴ ἐζωποιημένη και πεπνευματοποιημένη κείται μεταξὺ τῶν δύο θεμελιωδῶν στοιχείων, τῶν χ και ψ οὐσιῶν, μετέχουσα τῶν ἰδιοτήτων ἑκατέρας· τῆς μὲν χ τῶν τοῦ αἰσθάνεσθαι, νοεῖν και βούλεσθαι· τῆς δὲ ψ τῶν τοῦ ἐν χώρῳ και χρόνῳ κείσθαι, χῶρον τριχῇ διαστατὸν κατέχειν και τῆς τοῦ ἀδιαχωρήτου ἰδιότητος εύμοιρεῖν.

Ἄλλὰ καίτοι ἡ ὕλη μετέσχε τῶν ἰδιοτήτων τοῦ πνεύματος και δὴ αἰσθάνεται, νοεῖ και βούλεται, χυρίως δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ αἰσθανομένη, ἡ νοοῦσα, ἡ βουλομένη, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ καταστῆσαν, τὸ ποιῆσαν αὐτὴν τοιαύτην· συμβαίνει περίπου οἷον και ἐν πεπυρακτωμένῳ σιδήρῳ· ὁ σιδηρός καίει μὲν ἀλλὰ μόνον πεπυρακτωμένος· ὥστε δὲν καίει ὁ σιδηρός ἀλλὰ τὸ πυρακτοῦν, ἐκπυροῦν αὐτὸν πῦρ· οὕτω και ἡ ὕλη αἰσθάνεται μὲν, νοεῖ και βούλεται, ἀλλὰ μόνον ἐζωοποιημένη, πεπνευματοποιημένη· ὥστε δὲν αἰσθάνεται, δὲν νοεῖ, δὲν βούλεται ἡ ὕλη, ἀλλὰ τὸ ζωοποιοῦν, τὸ πνευματοποιοῦν αὐτὴν πνεῦμα (§§ 261, 262).

Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ χ (νοοῦσα) οὐσία, τὸ πνεῦμα, ἐξωτερικεύει ἔαυτὴν, ὡς εἴρηται, ὡς ἐγώ, διερ θεωρεῖται ὁ μοναδικὸς παράγων τῶν ψυχικῶν φαινομένων.

162. Ή ἔκφανσις τοῦ ἐγώ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν γνωστικῶν καὶ κινητικῶν δυνάμεων.

Τὴν βάσιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἀποτελεῖ ἡ αἰσθησία.

Ἐν τῇ συστάσει δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ τὸ νευρικὸν σύστημα κατέχει διὰ τὸ ἡμέτερον θέμα, πρόβλημα, πρωτεύουσαν θέσιν.

Ἐν ταῖς §§ 30—100 περιεγράφη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς σχετικῶς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ ἡμέτερον πρόβλημα ὁ μηχανισμὸς τῆς σωματικῆς ὄργανωσεως καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν δὲ ἡ αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἔκφανσις τῆς νοούσης οὐσίας: τοῦ ἐγώ (§§ 58—64. 78. 98. 261). Ἐνθεν μὲν διὰ τῶν γνωστικῶν δυνάμεων: αἰσθήσεως, νοῦ καὶ λόγου. Ἐνθεν δὲ διὰ τῶν κινητικῶν: ὅρμης, ὀρέξεως, ἐπιθυμίας, βουλήσεως.

Τὴν βάσιν δὲ τῶν δυνάμεων τούτων ἀποτελεῖ ἡ αἰσθησία, περὶ τῆς ἐγένετο ὁ δέων λόγος ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

163. Τὰ ὄργανα τὰ ἐπιτελοῦντα τὴν αἴσθησιν εἶνε τριῶν εἰδῶν:

- 1) δεκτικά τῶν ἐντυπώσεων,
- 2) ἀγωγά,
- 3) ἀντιληπτικά.

Παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ὄργανικὸν σύστημα τὸ ἐπιτελοῦν τὴν ἀκατάληπτον ταύτην λειτουργίαν συγκροτοῦσι τριῶν εἰδῶν ὄργανα· ον ὄργανα δεκτικά τῶν ἐντυπώσεων· Σον ὄργανα ἀγωγά· Ζον ὄργανα ἀντιληπτικά.

Τὰ πρῶτα κείμενα, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ ἔξωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι εἶνε συνηρμολογημένα συνῳδὰ τῷ εἶδει τῶν ἐντυπώσεων, ὃς προώρισται νὰ δέχωνται, καὶ ἐξειδικευμένα εἰς πέντε οἰαφόρους κατηγορίας καὶ ἀληθῆ καταμερισμὸν τῆς φυσιολογικῆς ἔργασίας· κατὰ ταῦτα δὲ ὑπάρχουσι καὶ πέντε εἶδη αἴσθητηρίων ὄργάνων ἥτοι αἴσθητηρίων συσκευῶν, ἀνὰ ἓν δὲ ἐκάστην· ἐν ἐκάστῳ δὲ τῶν αἴσθητηρίων τούτων ὄργάνων ἡ αἴσθησίς ἥτοι

αύτὸν τὸ αἰσθανόμενον ἐγὼ δρᾶ συμφώνως μᾶλλον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ αἰσθητηρίου ὄργάνου ή πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐπ' αὐτὴν δρῶντος ἔξωτερικοῦ αἰτίου.

‘Η δὲ αἰσθησις δρῶσα ἐν ἑκάστῳ τῶν αἰσθητηρίων τούτων ὄργάνων λέγεται εἰδική· κατὰ ταῦτα δὲ πάρχουσι πέντε εἰδικαὶ αἰσθήσεις, αἱ γνωσταὶ (፡ ἀφή, δρασις, ἀκοή, γεῦσις καὶ ὅσφρησις)· τῶν 5 δὲ αἰσθητηρίων ὄργάνων τὰ κεντρομόλα νεῦρα τὰ συνδέοντα αὐτὰ πρὸς τὰ ἀντιληπτικὰ κέντρα δύνανται· νὰ διαιρεθῶσιν εἰς 2 κατηγορίας· καὶ εἰς μὲν τὴν 1ην κατατάκτεον τὰ τῆς ἀφῆς ή τῆς γενικῆς αἰσθητικότητος, εἰς δὲ τὴν 2αν τὰ τῶν λοιπῶν (§ 68).

164. Ποῦ κατατάκτεον τὸ γευστικὸν νεῦρον.

‘Αλλὰ ποῦ κατατάκτεον τὸ γευστικὸν νεῦρον, (ὅτι ἀναμφιβόλως ὑπάρχει τοιοῦτον, ἄλλως δὲν θὰ μετεβιβάζοντο εἰς τὰ ἀντιληπτικὰ κέντρα γευστικὰ αἰσθήματα), εἰς τὰ τῆς 1ης κατηγορίας· εἰς τὴν γενικὴν αἰσθησιν (τὴν ἀπτικὴν) ή εἰς τὰ τῆς 2ας, εἰς τὰς εἰδικὰς αἰσθήσεις (፡ ὅσφρησιν, δρασιν καὶ ἀκοήν); Αἱ περὶ τούτου γνῶμαι τῶν φυσιολόγων διχάζονται· φρονούντων τινῶν μὲν δὲ τὸ συνδέον τὴν γευστικὴν συσκευὴν (τὴν συνισταμένην ἐκ τῶν μοιρῶν: α) τοῦ βλεννογόνου τῆς γλώσσης, β) τῆς σαρκώδους ὑπερφάσης, γ) τῶν παρισθμίων, δ) τῆς μοίρας τῆς κειμένης πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς γλωττίδος) πρὸς τὰ ἀντιληπτικὰ κέντρα εἶνε ως ἐπὶ τῆς ὄράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς ἐν μόνον εἰδικὸν νεῦρον, τινῶν δὲ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀφῆς πολλὰ τοιαῦτα (πρβλ. Viault σ. 703—4).

Διὰ τὸ ἡμέτερον ὅμως πρόβλημα οὐ μόνον δὲν βλάπτει ἡ ἄγνοια τοῦ γευστικοῦ νεύρου ως καὶ τοῦ γευστικοῦ ἀντιληπτικοῦ κέντρου (Viault, σ. 704), ἀλλ᾽ ἵσως καὶ ὠφελεῖ κατὰ τι· καθ' ὅσον ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, δτι αἱ αἰσθήσεις κέκτηνται τὴν δύναμιν τοῦ μεταβάλλειν τὰ ἐρεθίσματα τὰ ὑπὸ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου ἐμποιούμενα αὐταῖς εἰς εἰδικὰ αἰσθήματα, ὅπερ χρησιμεύσει ἡμῖν εἰς τὸ περὶ ὑπάρξεως τῶν σωμάτων σπουδαίως.

**ΙΘΣ. Η ὁδὸς ἡ συνδέουσα τὸ ἔξωτερικὸν
περιφερικὸν σύστημα μετὰ τῆς ἐστίας
τῆς αἰσθητικότητος.**

Η ὁδὸς δ' ἡ συνδέουσα τὸ ἔξωτερικὸν περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα μετὰ τῆς ἐστίας τῆς αἰσθητικότητος, τῶν μὲν γεύρων τῆς 1ης κατηγορίας ἥτοι τῆς ἀφῆς ή τῆς γενικῆς αἰσθητικότητος εἶναι μακροτάτη καὶ ἐπίπλοκος καὶ πολλοὺς σταθμοὺς ἔχουσα, τῶν δὲ τῆς 2ας ἥτοι τῶν τριῶν εἰδῶν αἰσθήσεων ἥτοι τοῦ ὀσφρητικοῦ, ὄπτητικοῦ καὶ ἀκουστικοῦ βραχυτάτη, ἀπλουστάτη καὶ εὐθυτάτη· διὸ αἱ διεγέρσεις τῶν γεύρων τῆς μὲν 1ης κατηγορίας ἐκπορευόμεναι ἐκ τῆς αἰσθητηρίου συσκευῆς, ἐν ᾧ λαμβάνουσι χώραν, μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἐστίαν τῆς αἰσθητικότητος, εἰς τὰς ἐν τῇ φλοιώδει φαιᾷ οὔσα τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου ἔλικας (Viault, σ. 691) διερχόμεναι διὰ τῶν σημείων τῶνδε: 1) τοῦ νωτιαίου γαγγλίου· 2) τῶν ὄπισθίων βιζῶν, αἵτινες διατελοῦσιν εἰς μᾶλλον ἢ ἥττον ἄμεσον συγκοινωνίαν πρὸς τὰς ὄπισθίας δεσμίδας (Viault, σ. 815)· 3) τοῦ νωτιαίου μυελοῦ· 4) τοῦ προμήκους μυελοῦ· 5) γενεράξονες κυττάρων ἐν τῷ προμήκει κατασκηνούντων, διερχομένου 6) διὰ τῆς γεφύρας· 7) τῆς καλύπτρας τοῦ σκέλους τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου· 8) τοῦ ἕσω ἡμιμορίου τοῦ ὄπισθίου τριτημορίου τῆς ἕσω κάψης (πρβλ. 70—72. 81) (πρβλ. καὶ Κατσαρ. τόμ. Α' 28-9). τῆς δὲ 2ας τῶν τριῶν εἰδῶν αἰσθήσεων: ὀσφρήσεως, ὄράσεως καὶ ἀκοῆς ἥτοι τοῦ ὀσφρητικοῦ, ὄπτητικοῦ καὶ ἀκουστικοῦ νεύρου εἰσδύονται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Εἶνε δὲ οἵ ἀγωγοί οὗτοι ἀδιάφοροι τ. ἐ. οὐδόλως ἐπηρεάζουσι τὰς δι' αὐτῶν περατουμένας φυσιολογικὰς ἔξεργασίας (Viault et Jolyet, Φυσιολογ. σ. 691).

Τῆς δὲ γεύσεως ἡ ὁδός, ἐὰν μὲν τὸ γευστικὸν νεύρον εἶναι ἐν μόνον εἰδῶικὸν κατὰ τὴν 1ην γνώμην: τῶνδε: τοῦ γλωσσικοῦ ἢ τῆς χορδῆς τοῦ τυμπάνου ἢ τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ (Viault, σ. 704.—J. Béclard, Physiologie p. 932.—Otto. Funke, Physiolog. II. S. 75) ἢ τις ἑνὸς τούτων συμπεφυκυῖα αὐτῷ, ἀκολουθεῖ τῇ τοῦ νεύρου τούτου· ἐὰν δὲ πολλὰ κατὰ τὴν 2αν γνώμην τῇ τῶν πολλῶν τούτων ἥτοι τῇ τῶν τῆς 1ης κατηγορίας: τῶν περιφερικῶν.

166. Τὰ κεντρομόλα νεῦρα παραβάλλονται
πρὸς σύρματα τηλεγραφικοῦ ἀγωγοῦ
ἢ πρὸς ὅπας οἰκίας.

Δύναται δέ τις τὰ κεντρομόλα ταῦτα νεῦρα τὰ συνδέοντα τὰ δύο κέντρα: τὸ περιφερικὸν πρὸς τὸ κεντρικὸν νὰ παραβάλῃ πρὸς τὰ σύρματα τηλεγραφικοῦ ἀγωγοῦ ἢ πρὸς ὅπας οἰκίας (πρβλ. Wundt, Vorles. S. 16.—Kirchner, Psychol. S. 150). Ή πρώτη τῶν δύο παραβολῶν εἶναι, λέγει ὁ μέγας Helmholtz (Vorträge. II. S. 33) προσφήτης ἐν ὑψηλῷ βαθμῷ, ἵνα ποιήσῃ σαφῆ, διαπρεπῆ καὶ σπουδαῖαν τὴν ἰδιότητα τῆς ἐνεργείας τῶν κεντρομόλων νεύρων. Διότι ἐν τῷ τηλεγραφικῷ δικτύῳ εἶναι πανταχοῦ τὰ αὐτὰ χαλκᾶ ἢ σιδηρᾶ σύρματα, τὰ ὅποῖα μετάγουσι τὸ αὐτὸν εἶδος κινήσεως δῆλα δῆλη ἡλεκτρικὸν φεῦμα, ἀλλὰ πρὸς τούτοις παράγουσιν ἐν τοῖς σταθμοῖς τὰς διαφορωτάτας ἐνεργείας κατὰ τὰς βοηθητικὰς συσκευάς, μεθ' ὧν συνδέονται.

Οὕτω τηλεγραφικὰ σύρματα καὶ νεῦρα εἶναι λίαν θαυμάσια παραδείγματα πρὸς ἔξηγησιν τῆς θέσεως: ὅμοιαι αἰτίαι ὑπὸ διαφόρους ὅρους δύνανται να ἔχωσι διαφόρους ἐνεργείας (ἀποτελέσματα). Λοιπὸν ἐνῷ τὰ μούκα νεῦρα, ἡρεθισμένα, προξενοῦσι κίνησιν, ἀδενώδη νεῦρα ἔκκρισιν, παράγουσιν αἰσθητικὰ νεῦρα, ὅταν ἐρεθισθῶσιν, αἴσθημα (Helmholtz, ἐνθ' ἄγ. S. 33—4).

167. Άι διεγέρσεις γεννῶσιν ἀλλοίωσιν καὶ δὴ νέαν κατάστασιν: αἴσθημα.

Εἰδικότης τῶν αἰσθητηρίων δργάνων.

Εἰδίκευσις τοῦ ἔξωτερικοῦ αἴτου.

Άι διεγέρσεις δ' αἱ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ (ώς βεβαίως καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ) περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι συμβαίνουσαι, παραγιγνόμεναι διὰ τῶν περιγραφεισῶν ὅδῶν (§§ 70—72. 81. 165) εἰς τὰ ἀντιληπτικὰ ὄργανα τὰ ὡς (§§ 47—58. 59—63. 83) εἴρηται: ἐδραζόμεναι ἐν τισι μοίραις τοῦ φλοιοῦ τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων μή πω ἀκριβῶς κατά τινας μὲν (Viault σ. 691) ὄρισθεῖσαις, κατ' ἄλλους δὲ τούναντίον (πρβλ. Flechsig, §§ 59—62,

καὶ Haeckel, Ueber unsere gegenw. Kenntnisse vom Ursprung des Menschen, S. 14—5. 44—5) (§ 84) γεννῶσιν ἀλλοίωσιν, διάθεσιν καὶ δὴ νέαν κατάστασιν.

Τῆς λειτουργικῆς δὲ ταύτης καταστάσεως τῶν κέντρων τούτων ἀντιλαμβάνεται ἡ ἐνδόμυχος ἐν ἡμῖν αἰσθησις ὡς αἰσθήματος καὶ δυνάμει ἴδιαζούσης (ἀγνώστου) τινὸς οὐφῆς (§§ 76—79), ἔκαστον εἶδος αἰσθητηρίου ἐγκεφαλικοῦ κέντρου παρουσιάζει λειτουργικὴν κατάστασιν, ἥς ἡ ἀντίληψις ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐγὼ (§ 94) παράγει αἰσθήμα τὸ αὐτὸ πάντοτε καὶ ἀληθῶς εἰδικὸν δι' ἔκαστον κέντρον: τοῦ ὄπτικοῦ κέντρου αἱ ἀλλοίωσεις ὄπτικὰ μόνον αἰσθήματα προξενοῦσι, τοῦ ἀκουστικοῦ ἀκουστικὰ, τοῦ ὀσφρητικοῦ ὀσφρητικὰ, τοῦ γευστικοῦ γευστικὰ καὶ τοῦ ἀπτικοῦ ἀπτικά· σύδεν δὲ ἄλλο τούτων δύναται νὰ παραγάγῃ αἰσθήματα ἄλλου κέντρου· τοῦτο καλεῖται εἰδικότης τῶν αἰσθητηρίων ὄργάνων, ἀρχὴ ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τῶν Johannes Müller (πρᾶλ. Viault et Jolyet, Φυσιολ. 691.—Leop. Besser, Was ist Empfindung? S. 27). οὕτω δὲ τὰ αἰσθήματα τῶν πέντε αἰσθήσεων κατὰ τὸ εἶδος εἴνε τελείως διάφορα ἀλλήλων· ἔκαστη δὲ τούτων ἔχει οἶον τὴν ἴδιαν αὐτῆς γλῶσσαν· μάλιστα δ' αὐτὸ τὸ αὐτόπραγμα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοῦ Johannes Müller καὶ ἐντεῦθεν ὡς εἰδικὴ ἐνέργεια τῶν αἰσθήσεων (πρᾶλ. Fr. Kirchner, Psychologik. S. 150).

168. Πόθεν πηγάζει ἡ εἰδίκευσις τοῦ ἔξωτερικοῦ αἵτιου;

Ἡ ἐμὴ γνώμη.

Πῶς ὅμως δέον γὰ τὴν ἔξηγηθῆ τὸ φαινόμενον τοῦτο; ἡ εἰδίκευσις τοῦ ἔξωτερικοῦ αἵτιου; τί τὸ εἰδικεῦσον τὴν ἐγέργειαν αὐτοῦ;

Βεβαίως ἡ ὑπαρξίας ἀντιστοίχων ταῖς πέντε αἰσθήσεσι κέντρων εἴνε ἀναμφισβήτητος (§§ 59—62), ἀλλ' ἡ εἰδίκευσις πόθεν πηγάζει; βεβαίως θὰ πηγάζῃ ἡ 1) ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς διεγέρσεως τῆς νευρικῆς ἴνδος ἡ 2) ἐκ τοῦ εἶδους τῆς περιφερικῆς καταλήξεως ἡ 3) ἐκ τοῦ εἶδους τῆς συστάσεως τοῦ οἰκείου κέντρου (πρᾶλ. καὶ Josef Müller, System der Philosophie. S. 178).

Ἡ πρώτη ὑπόθεσις, εἰ καὶ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τοῦ περιώνυμου

φυσιολόγου Johannes Müller (πρβλ. Josef Müller, Syst. der Philosophie, S. 178), δέον νὰ ἀπορριφθῇ, διότι ἡ κατάστασις τῆς νευρικῆς ἵνδις εἶνε ἡ αὐτὴ ἐν πάσαις (πρβλ. Fr. Kirchner, Psychol. S. 82—3 καὶ S. 151 ἐν τῇ σημειώσει. — Helmholtz, Vorträge, II. S. 34 πρβλ. καὶ Josef Müller, Syst. der Philosophie. S. 178—180). Οὕτω σὲ θὰ πηγάζῃ ἐκ μιᾶς τῶν δύο ὑπολειπομένων ἡ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων.

Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐκ τῶν δύο ὑπολειπομένων ἐκ τῆς πρώτης.

Κατ' ἐμὲ τὸ οὐχεγώ δρῶν ἐπὶ τὸ κύριον ἦτοι τὸ νεύρινον μέρος τοῦ αἰσθητηρίου ὄργανου (§ 89) ἀλλοιοῖς αὐτῷ ἡ ἀλλοίωσις δ' αὖτη διατίθησιν αὐτὸν καὶ οὕτω γεγνᾶται ἐν αὐτῷ νέα τις κατάστασις. ἡ κατάστασις δ' αὗτῇ προσιδιάζει μὲν χυρίως τῇ διεγειρομένῃ αἰσθητηρίῳ νευρικῇ οὐσίᾳ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς φύσεως τοῦ διεγείροντος αἵτιου.

'Ενταῦθα ἐπιτελεῖται διπλῇ πρᾶξις: 1) ἡ τοῦ ἐξωτερικοῦ αἵτιου, 2) ἡ τῆς αἰσθητηρίου νευρίνης οὐσίας, ἡ τῆς αἰσθήσεως, (§ 98) ἀλληλεπιδρασίς τις (§§ 205. 241).

Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τῶν δύο τούτων ἀλλήλων διακεκριμένων πράξεων εἶναι τὸ λεγόμενον εἰδικὸν αἴσθημα, ὅπερ ἐπέχει βεβιασμένως οὕτως εἰπεῖν θέσιν εἰκόνος εἰκονιζούσης τὸ ἀλλοιῶσαν καὶ διαθέν τὴν αἰσθητήριον συσκευὴν ἐξωτερικὸν αἴτιον.

Ἡ εἰκὼν λοιπόν αὗτη, ἵνα οὕτως εἶπω, ἥτις εἶνε αὐτόχρονα πάθημα τοῦ περιφερικοῦ πέρατος τοῦ κεντρομόλου νεύρου μεταπεπλασμένου, ὡς εἴρηται, προσφυῶς, συμβαίνει, ὡς εἰκός, ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ τῆς ἀντιληπτικῆς οὐσίας διεγειρομένης καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν μᾶζαν (συγισταμένην ὡς γνωστόν: 1) ἐκ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος ἴδιας τῆς φλοιώδους φαιᾶς οὖσίας τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου, 2) ἐκ τῆς προσεκβολῆς αὐτοῦ, τοῦ περιφερικοῦ (ἐσωτερικοῦ τε καὶ ἐξωτερικοῦ) νευρικοῦ συστήματος) καὶ ἀντιλαμβανομένης αὐτοῦ αὐτῆς ἐν αὐτῷ (§ 32. Ζον ἐν τῷ ὁφθαλμῷ).

Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἡ παρατηρουμένη διέγερσις τῆς νευρικῆς ἵνδις ἦτοι τοῦ κεντρομόλου νεύρου ἀπὸ τοῦ μεταπεπλασμένου περιφερικοῦ αὐτῆς πέρατος μέχρι τοῦ κεντρικοῦ αὐτῆς πέρατος δὲν σκοπεῖ τὴν μεταφορὰν τοῦ παθήματος τοῦ αἰσθητηρίου ὄργανου εἰς τὴν ἀντιληπτικὴν κεντρικὴν οὖσίαν, ἀλλὰ τὴν διέγερσιν τῆς οὐ-

σίας ταύτης ήνα αἰσθανθῆ καὶ ἀντιληφθῆ διὰ τῆς αἰσθητηρίου ταύτης νευρικῆς ἵνδος τοῦ ἔκεī συμβαίνοντος εἰδικοῦ παθήματος, διότι ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ αἰσθησίς, ὡς εἴρηται, εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή, εἶνε αὐτὸς τὸ ἐγώ αἰσθανόμενον (§ 98).

169. Τὸ ἐγώ διὰ τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ νευρικῷ συστήματι αἰσθήσεως αὐτοῦ ἀντιλαμβάνεται τῆς ἑαυτοῦ ἐκεī καταστάσεως.

'Ανάγκη διεγέρσεως τῆς ἀντιληπτικῆς οὔσιας πρὸς δρᾶσιν ἐν τῇ οἰκείᾳ μοίρᾳ τοῦ νευρικοῦ συστήματος διὰ τῆς προσοχῆς.

Τὸ ἐγώ λοιπόν διὰ τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι αἰσθήσεως αὐτοῦ ἀντιλαμβάνεται τῆς ἑαυτοῦ ἐκεī καταστάσεως, ἥτις σύμφωνος οὖσα τῆς φύσεως τῶν ὅντων παραγόντων τοῦ εἰδικοῦ αἰσθήματος: τῆς αἰσθητηρίου νευρικῆς συσκευῆς καὶ τοῦ ἄλλοιοῦντος καὶ διατιθέντος αὐτὴν ἐξωτερικοῦ αἵτίου, σχηματίζει ίσαρθρίους τοῖς αἰσθητηρίοις ὄργάγοις καὶ τοῖς τρόποις τοῦ ἐνεργεῖν τοῦ ἐξωτερικοῦ αἵτίου κατηγορίας: τὴν τοῦ αἰσθάνεται ἥτοι τοῦ ἀπτεσθαί, ὅραν, ἀκούειν, ὀσφραίνεσθαι καὶ γεύεσθαι.

'Εκάστη δὲ αὐτοῦ κατηγορία ἔχει τὸ ἴδιον ἑαυτῆς αἰσθητήριον ὄργανον, ἥτοι τὴν ἀφήν, δρασιν, ἀκοήν, ὀσφρησιν καὶ γεῦσιν.

'Επειδὴ δὲ τοῦ ἐγώ, ἡ ἀντιληπτική οὔσια, ἔχει τὴν ἴδιότητα τοῦ συγκεντροῦσθαι, διεγείρεσθαι ἐν μόνῳ τῷ ἐτέρῳ τῶν νευρικῶν κέντρων: ἡ τῷ κεντρικῷ ἡ τῷ περιφερικῷ, οὐδέποτε δὲ ἐν ἀμφοτέροις συγχρόνως· καὶ πάλιν ἐν τῷ περιφερικῷ ἐν μιᾷ μόνῃ αἰσθήσει οὐδέποτε δὲ ὅυστι πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐν πάσαις συγχρόνως (§ 79 ἐν τέλει), ἀνάγκη διεγέρσεως αὐτῆς διὰ τῆς προσοχῆς κατὰ τὸ σύστημα, ἐν φύσει δέον νὰ δράσῃ, καὶ κατὰ τὴν αἰσθησιν, ἐν ἡ τὸ ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον δρᾷ, διότι ἄλλως δὲν γεννᾶται αἰσθημα.

170. Τί εἴνε τὸ εἰδικὸν αἴσθημα.

Τὸ εἰδικὸν δὲ αἴσθημα ὃν μὲν ἀπλοῦν πάθημα τῆς αἰσθητηρίου